

Elektronické informační zdroje

Data jako EIZ

15. 11. 2019

- Představte si, že děláte výzkum.
- Dotazníkujete, rozhovorujete, měříte...
- Následně napíšete bakalářku/článek.
- Vydáte ho a ostatní ho čtou, citují...
- **Proč sdílet i data z vašeho výzkumu?**

Sdílení dat ve vědě

- reprodukovatelnost výzkumu
- ověření správnosti
- možnost navázat na předchozí výzkum
- jiné využití stejných dat
- sdílení prostředí a kontextu výzkumu

Co z toho plyne pro knihovníky?

Sdílení dat nejen ve vědě...

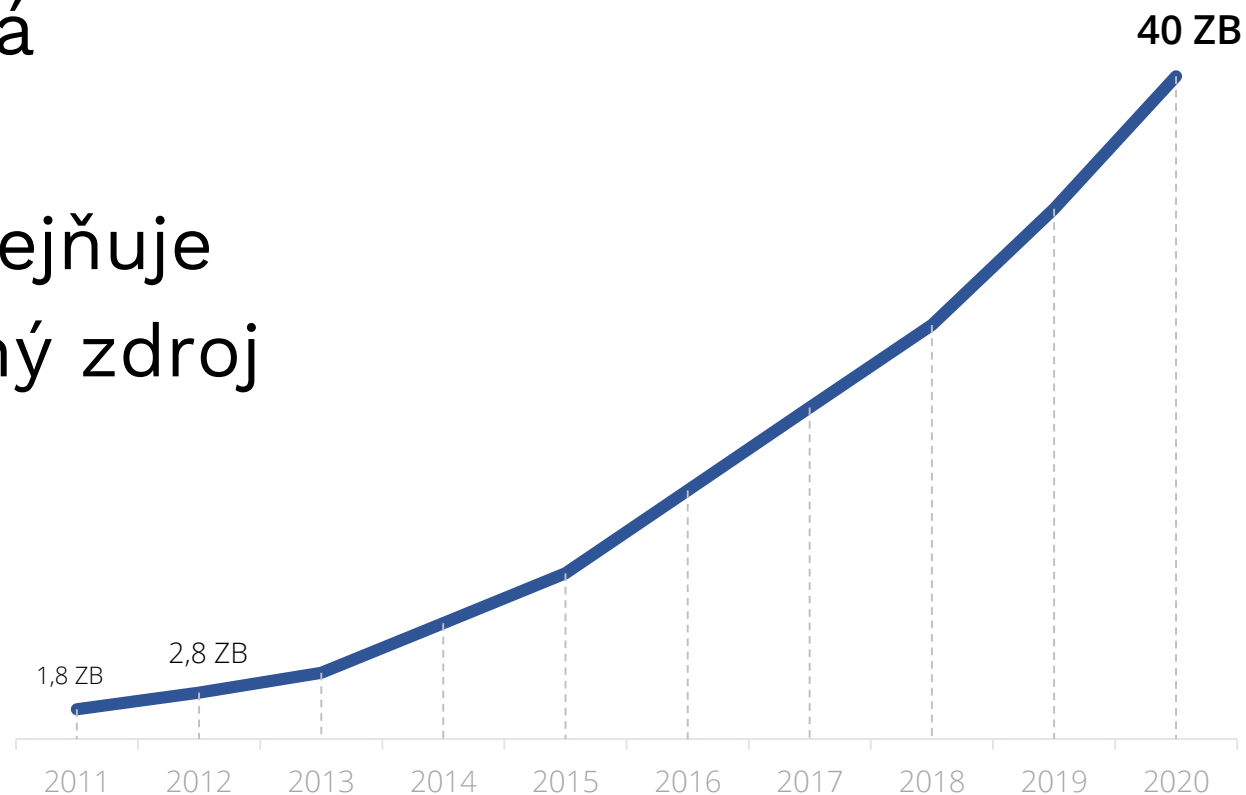
- data pro aktivní občanství?
- data v pracovním životě?
- data pro řešení každodenních problémů?

A co plyne pro knihovníky z tohoto?

Data kolem nás

- data jsou nová ropa
- všechno se měří a ukládá
- mnoho dat je k ničemu
- mnoho se jich dnes zveřejňuje
- některá představují cenný zdroj

A DAY IN DATA

The exponential growth of data is undisputed, but the numbers behind this explosion – fuelled by internet of things and the use of connected devices – are hard to comprehend, particularly when looked at in the context of one day

500m

tweets are sent every day

Twitter

4PB

of data created by Facebook, including

350m photos

100m hours of video watch time

Facebook Research

294bn

billion emails are sent

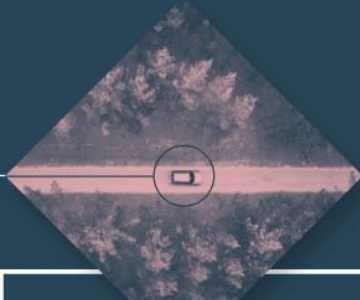
Radicati Group

320bn

emails to be sent each day by 2021

306bn

emails to be sent each day by 2020

4TB

of data produced by a connected car

Intel

65bn

messages sent over WhatsApp and two billion minutes of voice and video calls made

Facebook

463EB

of data will be created every day by 2025

IDC

95m

photos and videos are shared on Instagram

Instagram Business

28PB

to be generated from wearable devices by 2020

Statista

DEMYSTIFYING DATA UNITS

From the more familiar 'bit' or 'megabyte', larger units of measurement are more frequently being used to explain the masses of data

Unit	Value	Size
b bit	0 or 1	1/8 of a byte
B byte	8 bits	1 byte
KB kilobyte	1,000 bytes	1,000 bytes
MB megabyte	1,000 ² bytes	1,000,000 bytes
GB gigabyte	1,000 ³ bytes	1,000,000,000 bytes
TB terabyte	1,000 ⁴ bytes	1,000,000,000,000 bytes
PB petabyte	1,000 ⁵ bytes	1,000,000,000,000,000 bytes
EB exabyte	1,000 ⁶ bytes	1,000,000,000,000,000,000 bytes
ZB zettabyte	1,000 ⁷ bytes	1,000,000,000,000,000,000,000 bytes
YB yottabyte	1,000 ⁸ bytes	1,000,000,000,000,000,000,000,000 bytes

*A lowercase 'b' is used as an abbreviation for bits, while an uppercase 'B' represents bytes.

Searches made a day

5bn

Searches made a day from Google

3.5bn

Smart Insights

ACCUMULATED DIGITAL UNIVERSE OF DATA

4.4ZB

2013

44ZB

2020

PwC

The logo consists of the word "OPEN" in white, spaced-out, uppercase letters on a white background, followed by the word "DATA" in white, spaced-out, uppercase letters on a blue rectangular background. The entire logo is enclosed in a thin black border.

OPEN DATA

Otevřená data jsou informace a data bezplatně a volně dostupná na internetu ve strukturované a strojově čitelné podobě a jsou zpřístupněna způsobem, který jejich využití neklade zbytečné technické či jiné překážky.

U nás je tato definice velmi důležitá...

https://opendata.gov.cz/_media/standardy_publicace_a_katalogizace_otevrenych_dat_vs_cr.pdf

Open data | +/-

Jaké výhody má otevírání dat?

Open data | +/-

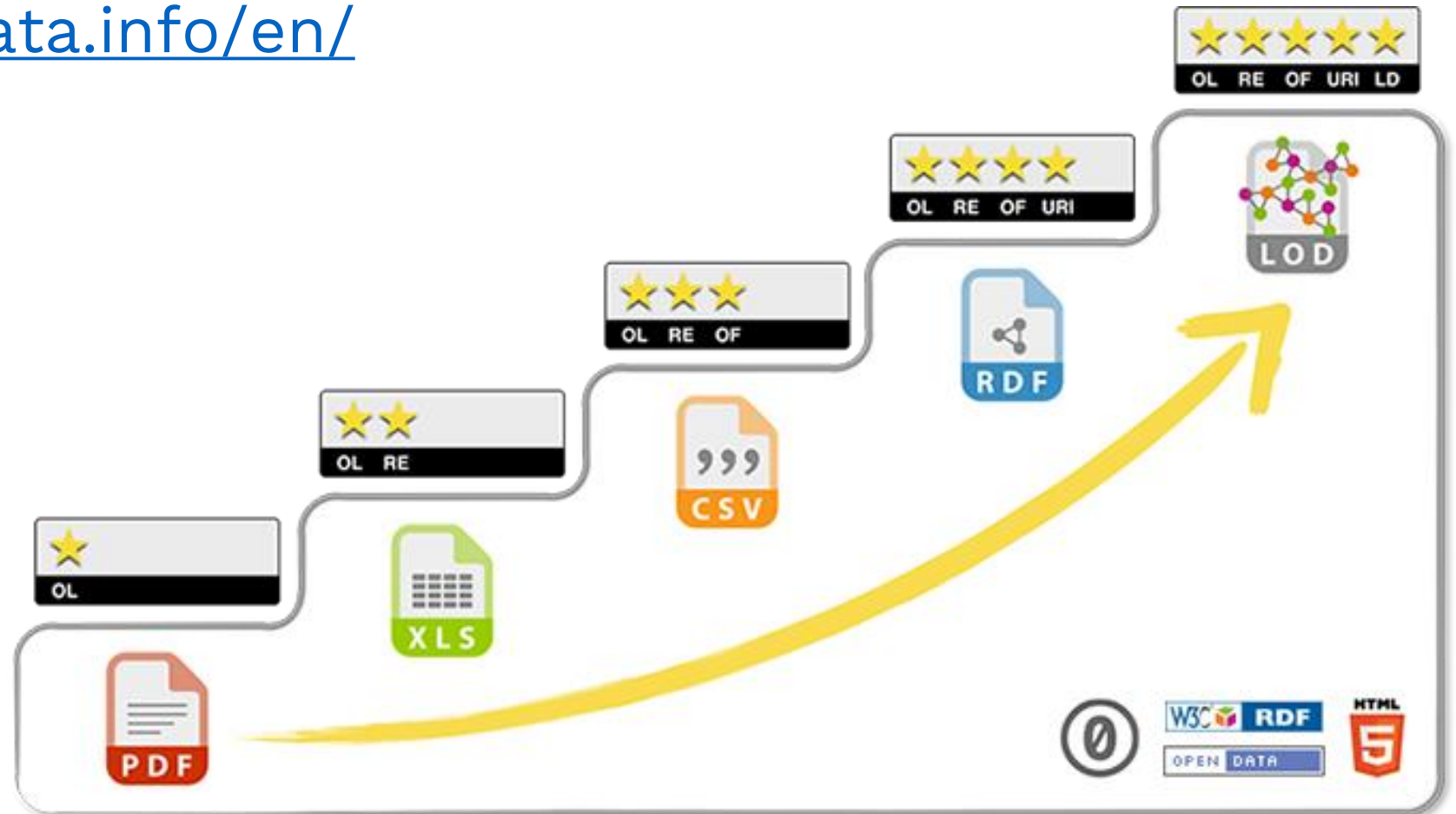
- zvýšení efektivity – sdílení a analýza
- podpora ekonomiky – zdroj inovací, surovina
- transparentnost a kontrola
- zapojení občanů do rozhodování
- datová žurnalistika

Open data | +/-

- vznik aplikací nad otevřenými daty
- „hlídači“ státu
- <https://supervizor.mfcr.cz/>
- <https://www.znecistovatele.cz/>
- najdete bezpochyby desítky dalších

Open data | Stupně otevřenosti

- <https://5stardata.info/en/>

Data v různých podobách

Různé podoby „datových“ EIZ:

- expertní systémy
- faktografické databáze
- statistické databáze
- datové repozitáře

Expertní systémy

- EIZ napodobující fungování odborníka
- báze znalostí / báze dat / řídicí mechanismus
- pravidla IF-THAN
- dotazování – jako skutečný expert
- postupné hledání výstupu
- podpora rozhodování

Expertní systémy

Dobrý den, mám opakované bolesti hlavy,
zvracím a trápí mě kašel.
Co by mi mohlo být?

<https://symptoms.webmd.com/>

Expertní systémy

Faktografické databáze

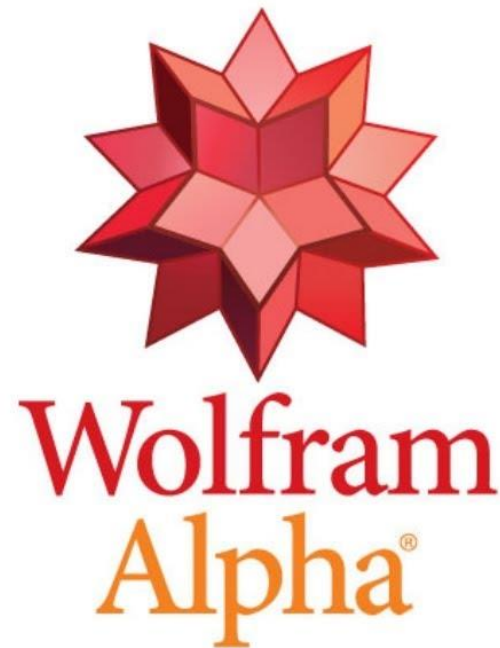
- údajovou základnu tvoří faktografické informace
- *specializované databáze (chemie, fyzika,...)*
- *statistické databáze*
- *encyklopedické databáze*

Faktografické databáze

Wolfram Alpha

<https://www.wolframalpha.com/>

The screenshot shows the Wolfram Alpha interface. At the top is the WolframAlpha logo with the tagline "computational... knowledge engine". Below it is a search bar containing the text "International Space Station May 18 2009 6:00pm". The results section is titled "Input interpretation:" and shows "International Space Station (spacecraft)" and "6:00:00 pm CDT | Monday, May 18, 2009". Below this is a map titled "Position at 6:00 pm:" showing the Earth with a blue line representing the orbit of the International Space Station. A red dot on the map indicates the station's position at the specified time. The map includes options for "Show DMS", "Show 3D", and "Orthographic projection". At the bottom of the map, the coordinates "22.51° North 94.35° West (ocean)" are displayed.

Wolfram Alpha | Tipy

- scrabble vs. jenga
- thorin vs. frodo
- magikarp vs. pikachu
- uncle's uncle's son's daughter's cousin
- libraries with number of books > 15 million
- 85 kg 192 cm 12 beers in 5 hours
- 42 mars bars
- F#

Faktografické databáze

Specializované FD

- <http://www.chemspider.com/>
- <https://www.drugbank.ca/>

Faktografické databáze

Dobrý den, mám doma Citalec 20, ale ztratil jsem příbalový leták. Nedá se nějak zjistit, jestli nemůže způsobovat hypokalémii? Je to vážně hodně důležitý...

<http://www.sukl.cz/modules/medication/search.php>

Faktografické databáze

Dobrý den, nedávno se u nás v obci stala nehoda, kdy se srazil vlak s autem. Chtěl bych o tom vědět víc, ale našel jsem jen pár zpráv v novinách a to je všechno.

<https://erail.era.europa.eu/>

Statistické databáze

- obrovské množství databází mezinárodních organizací
- databáze od státních orgánů, úřadů
- statistické úřady

Proklikajte si:

<https://data.worldbank.org/>

<http://apps.who.int/gho/data/node.home>

<https://data.unicef.org/>

<https://stats.oecd.org/>

<http://data.europa.eu/euodp/en/data/>

Statistické databáze

Dobrý den, chci si otevřít hotel v Brně a potřeboval bych vědět, kolik se tady během roku ubytovává lidí a jestli to číslo klesá nebo stoupá – no prostě jestli má cenu další hotel otvírat.

<https://www.czso.cz/>

Datové repozitáře

- provozují např. univerzity
- mnohá data dostupné i skrze komerční zdroje
- <https://dataverse.org/>
- <https://dataverse.harvard.edu/>
- <https://ckan.org/>

Google Dataset Search Beta

Search for Datasets

<https://toolbox.google.com/datasetsearch>

Vyhledávání dat a v datech

- složitější činnost
- kromě hledání ještě vrstva práce s daty
- vyžaduje specifické dovednosti a znalosti
- znalost formátů dat
- znalost základní práce s daty

Typy dat

- *způsob uložení dat do souboru*
- XLSX, CSV, TXT
- JSON, XML
- KML, GeoJSON – geografický rozměr

CSV

	A	B	C	D
1	ID	Gender	City	Monthly_
2	ID000002C	Female	Delhi	20000
3	ID000004E	Male	Mumbai	35000
4	ID000007F	Male	Panchkula	22500
5	ID000008I	Male	Saharsa	35000
6	ID000009J	Male	Bengaluru	100000
7	ID000010K	Male	Bengaluru	45000
8	ID000011L	Female	Sindhudurg	70000
9	ID000012M	Male	Bengaluru	20000
10	ID000013N	Male	Kochi	75000
11	ID000014C	Female	Mumbai	30000
12	ID000016C	Male	Mumbai	25000
13	ID000018S	Female	Surat	25000
14	ID000019T	Female	Pune	24000
15	ID000021V	Male	Bhubaneswar	27000
16	ID000022V	Female	Howrah	28000

JSON

```
{  
  "Employee": [  
    {  
      "id": "1",  
      "Name": "Ankit",  
      "Sal": "1000",  
    },  
    {  
      "id": "2",  
      "Name": "Faizv",
```

```
<?xml version="1.0"?>
```

```
<contact-info>
```

```
<name>Ankit</name>
```

```
<company>Analytics Vidhya</company>
```

```
<phone>+9187654321</phone>
```

```
</contact-info>
```

Co by měl umět každý knihovník?

- [otevřít CSV](#), XLSX a další běžné formáty
- převést do sloupců
- provést základní operace
- filtrovat

Pokročilejší práce s daty

Dobrý den, včera sem jel na kole a skoro sem přejel kočku. Zajímalo by mě, jak často se něco takového v Brně děje, že by se cyklista srazil se zvířetem...

<https://data.brno.cz/>

Pokročilejší práce s daty

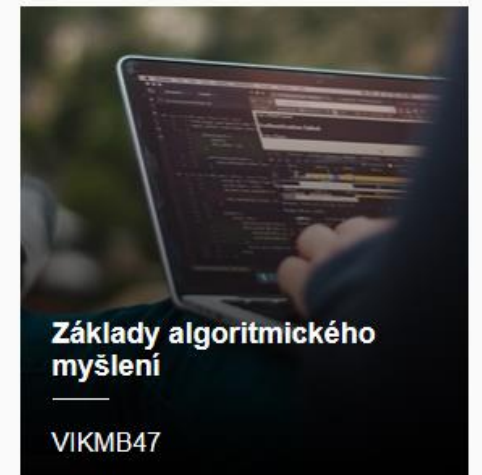
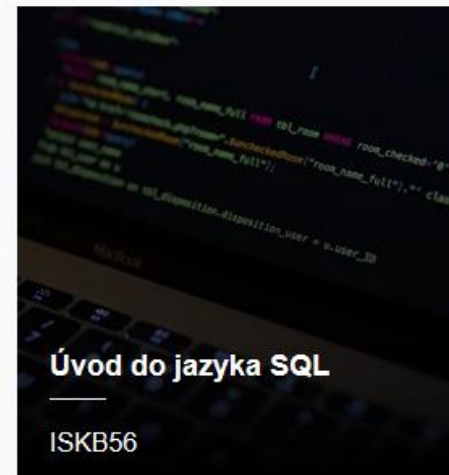
Dobrý den, plánujeme oplotit celý náš les a potřebujeme vědět, zda v něm není biokoridor. Můžete mi sehnat data o dálkových migračních koridorech v Česku?

<https://data.gov.cz/>

Pokročilejší práce s daty

- dotazování DB
- parsing ([příklad](#))
- čištění dat
- georeferencing
- ...

Hodnocení kvality dat

- knihovník by měl umět data hodnotit
- data nemusí být tzv. „čistá“
- data vznikají v kontextu: *kola vs. zvěř v Brně?*
- kdo je měří a publikuje? – jasný zdroj!
- jaká jsou k nim metadata?
- dokážu zjistit, co který sloupeček znamená?
- je popsána metodologie jejich vzniku?

Evidence-based librarianship

- knihovnictví založené na datech
- využití dat pro rozhodování v knihovnách
- mnohé automatizované systémy to už umí
- *příklady?*

Takže...

- dat je stále více a více
- částečně i díky trendu otevřených dat
- data hrají roli ve vědě i veřejné správě
- data přicházejí v různých podobách a formátech
- představují důležitý zdroj informací
- knihovník by měl vědět, kde data hledat
- knihovník by měl umět hodnotit kvalitu dat
- knihovník by měl umět hledat i v datech
- [datový knihovník?](#)